

TÖMEGEKNEK NYÚJTOTT MENEDÉKET A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN

A régi pince titka

Az 1720-as években már állt Örsön a Zichyek 'váracsszerű' kastélya" – olvashatjuk Filipszky István: Nehéz kezdet című kiadványában. Az idei évben megjelent Budaörsi Lexikonban korabeli leírást és alaprajzot találunk a régi és az „újonnan tervezett” pincéről: „A Budaörsön lévő uradalmi nagyház és pince épületének alaprajza. 1773. február.” 1799-es keltezéssel maradtak fenn a Jacob Gföller gödöllői kőművesmester készítette tervrajzok a pince nagyobbításáról, prészház, lakóépületek hozzáépítéséről.

Szép napokat élt meg a Zichy-kastély, amikor a község az 1880-as években a Korona Uradalomtól megvette az értékes ingatlant, és leányiskola céljára az Irgalmas Nővérek rendelkezésére bocsátotta. Az apácák tantermeiket alakították ki, létrehozták a zárdájukat és egy kápolnát is berendeztek. Több mint hatvan éven át nevelték a budaörsi lányokat hitre, erkölcsre, tudásra. A második világháború alatt az ódon falak nősikolytól voltak hangosak. Százával menekültek a pincébe, biztonságot remélve, az orosz katonák zaklatása előtt a lányok, asszonyok. 1948-ban megtörtént a felekezeti iskolák államosítása. Az épület még egy ideig leányiskolaként működött – sokan még ma is úgy emlegetik, mígnem az 1957-ben a Művelődésügyi Minisztérium kötelezővé tette a koedukációs kép-

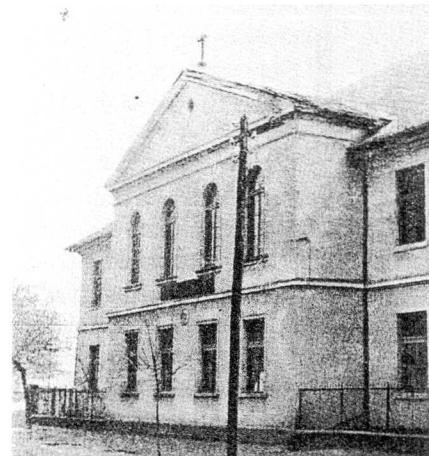
Még a Templom téri Postahivatal dolgozói közül is csak kevesen tudják, hogy munkahelyük, a régmúltú, sokat megélt épület alatt jókora pincerendszer húzódik. A mai napig is a „korához képest” kiváló, száraz állapotban lévő, több járatú pince egy része az egykori Zichy kúriával egyidős.

zést. Akkor a Fiúiskola lett az 1. számú, a Leányiskola pedig a 2. számú általános tanintézet. Ma a Magyar Posta tulajdona. Hogyan emlékeznek vissza a szemtanúk, a túlélők az 1944-45-ös, háborús időkre?

„Az apácáknál kerestünk menedéket” – mesélte Laboranovits Mária, aki édesanyjával menekült a katonák elől. – „A Leányiskola alatti pincében rengeteg ember zsúfolódott össze: nők, gyerekek, öregek. Talán több mint ezren. A férfiak a fronton harcoltak, mint a mi édesapánk is, akit soha többé nem láttunk. Az oldalszárnyban az apácák egy oltárt állítottak fel. A pincében kút is volt. A hetekig tartó megpróbáltatások alatt ott gyerekek születtek és többen meghaltak. Nekünk a lépcsőn jutott már csak hely. Láttuk, amikor Sík Zoltán atya az apácánővért védte a katonákkal szemben, és az egyik katona megütötte. Szép Zoltán káplánatyja tudott oroszul, beszélt a katonákkal, akik végül is elmentek. Elmondani nem tudom mennyire féltünk, valósággal rettegünk. Egy másik alkalommal úgy mentettük az életünket, hogy a felnőttek a már

meggyengült téglafalat a mai ébrenköz felé kidöntötték és mindenki szaladt, amerre látott.”

„Egy rettegéssel teli éjszaka után már nem éreztük magunkat otthon biztonságban, ezért a Leányiskola pincéjébe menekültünk a kisfiammal és a testvéreimmel.” – emlékezett vissza Posch Róza, akit 1946-ban kitelepítettek és napjainkban Nordheimben él. – „Már nagyon sokan szorongtak ott. Az apácák életmet osztottak nekünk. Legyen áldott az emléküik is, amiért segítettek mindenkinek, erejükön felül azokban a vészterhes napokban. Jöttek az orosz katonák és asszonyokat kerestek, krumpli hámozáshoz. – Az öregek menjenek! – figyelmeztettek az apácák. De azokat a katonák visszazavarták. Tisztálkodási lehetőség szinte semmi nem volt. Néhány nap múlva jött egy ember és arról tájékoztatott, hogy Budapesten és a faluban már csend van, hazamehetünk. Örültünk ennek a hírnak, mert féltünk, hogy kitör egy járvány a higiéniai körülmények miatt.” Róza még a sajátjánál is jobban féltette gyermeke, a két éves Jakab életét. A kisfiú felnőtt, ma Heil-

bronnban él, tíz unokának boldog nagypapája. Régi vágya volt, hogy egyszer láthassa azt a pincét, amiről édesanyja oly sokszor mesélt. Amikor szeptemberben Schmidt Mátyással és Rothausky Józseffel, a Heimatverein képviselőjében szülőföldjükön, Budaörsön jártak, alkalom nyílt arra, hogy megnézzék azt a híres pincét. Józsefnek a nővére talált ott menedéket abban a kíméletlen időszakban. – „Most már értem, hogyan férhetett itt el annyi ember” – mondta Posch Jakab. Meghatódva jártak be, közel 65 év után a járatokat, megtalálták a kút helyét, a szellőzőnyílásokat. Hálásan mondtak köszönetet az engedélyért Kiss Orsolya Kálmánné intézményvezető-helyettesnek és a postai dolgozóknak a kedvességükért, a segítségnyújtásért.

STEINHAUSER KLÁRA